

2. Концептуальные подходы к идентификации цифровых компетенций педагогов: когнитивное моделирование / О. М. Чоросова, Р. Р. Аетдинова Г. С. Соломонова, Г. Ю. Протодьяконова. *Образование и саморазвитие*. 2020. № 3. С. 189–202.

3. Роберт И. В. Развитие информатизации образования на основе цифровых технологий: интеллектуализация процесса обучения, возможные негативные последствия. *Наука о человеке: гуманитарные исследования*. 2017. № 4 (30). С. 65–71.

4. Kaput J.J. Technology and mathematics education. *Handbook of Research on Mathematics Teaching and Learning*. New York, 1992. Pp. 515–556.

УДК 159.9

Тітаренко Світлана Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри дошкільної педагогіки і
психології Глухівського НПУ
імені Олександра Довженка, м. Глухів;
Сосновенко Наталія Василівна,
науковий співробітник лабораторії
прикладної психології освіти
Українського науково-методичного
центру практичної психології і соціальної
роботи НАПН України, м. Київ

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА У КОНТЕКСТІ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Реформування освіти в Україні обумовлює нове розуміння професіоналізму фахівців як здатності діяти в інноваційному середовищі. Сьогодні набуває актуальності проблема освіти дорослих як невід’ємної складової освіти впродовж життя. Тому мають швидко вдосконалюватися і формуватися навички, що зумовлюють успіх у професійній діяльності та кар’єрі. Практичний психолог як людина епохи цифрових технологій навчається, вдосконалюється у професії і реалізує свій потенціал, опановує нові грані професійної культури, формує інноваційне професійне мислення. За таких умов освіта стає самоцінністю і суттєво впливає на формування професійних знань, практичних умінь, ціннісних орієнтацій тощо.

Обґрунтовуючи закономірності безперервного професійного розвитку на засадах андрагогіки, науковці О. Аніщенко, О. Бондарчук, Н. Клокар,

В. Курило, Л. Лукьянова, Н. Ничкало, В. Олійник, О. Савченко, С. Сисоєва, зазначають, що в системі неперервної освіти наукові знання стають чинником оновлення педагогічної практики, забезпечується цілісність, неперервність, випереджувальна спрямованість розвитку професіоналізму педагогічних працівників.

Насамперед розглянемо сутність поняття «безперервна освіта» – це комплекс державних, приватних і суспільних освітніх установ, що забезпечують організаційну і змістовну єдність і подальший взаємозв'язок всіх ланок освіти, задовольняючи прагнення людини до самоосвіти і розвитку протягом всього життя [3].

Освіта впродовж життя передбачає процес, спрямований на всебічний розвиток особистості, систематичне поповнення знань, умінь і навичок протягом життя для інтелектуального, культурного і духовного розвитку особистості, удосконалення професійної компетентності та духовних потреб людини» [4, с. 63].

Як зазначає О. Огієнко, саме освіта дорослої людини і її можливість навчатися впродовж життя на сучасному етапі стає ключовою цінністю суспільства. Важливо створювати сприятливі умови для розвитку потенціалу дорослої людини упродовж життя на трьох доступних рівнях: 1) особистісному та культурному, 2) професійному, 3) соціальному та громадянському [6].

Особливо це положення стосується діяльності практичного психолога. Професійна практика якого реалізується під впливом динамічних змін у суспільстві як реакція на нові проблеми і потреби громади. Відповідно до статті 76 Закону України «Про освіту» [2], Положення про психологічну службу у системі освіти України [5] практичний психолог має знати чинне законодавство щодо діяльності психологічної служби у системі освіти та нормативно-правові акти, що стосуються його діяльності; бути компетентним і постійно поповнювати знання у межах своєї компетенції; постійно підвищувати свій професійний рівень.

Аналіз останніх досліджень з проблеми підготовки практичного психолога дозволив виокремити основні вимоги до змісту освіти практичних психологів (В. Панок) [1]; розробку концепції професійної підготовки психолога, визначення змісту понять «психологічна готовність практичного психолога», його «профкомпетентність» (Н. Чепелева) [7]; психологічних передумов здатності до професії психолога, функцій, які вирішує практичний психолог, створення моделі особистості психолога – практика та визначення основних характеристик його діяльності (Н. Пов'якель, Н. Чепелева) [8]; особливості розвитку особистості психолога – практика в процесі професійної підготовки (Т. Яценко) [9].

Вчена Н. Чепелева зауважує, що у закладах вищої освіти професійна підготовка практичного психолога передбачає формування у здобувачів освіти певних теоретичних знань, засвоєння зовнішніх вимог, практичних вмінь та технік. Проте специфіка професії практичного психолога, її спрямованість, насамперед, на надання психологічної допомоги іншим, передбачають те, що основним інструментом його роботи окрім знань, тестів, професійних психологічних методик, має бути його власна особистість: цінності, самооцінка, образ себе та навколишнього тощо. Психологові, який намагається досягти високого рівня професіоналізму, необхідні постійний самоаналіз, усвідомлення власних дій та вчинків, самоспостереження, здатність вести безперервний внутрішній діалог. Все це є основою професійного самовдосконалення, оскільки дає можливість розвивати необхідні для професії здібності та якості [7].

Враховуючи об'єктивні вимоги щодо знань, якими повинен володіти практичний психолог, необхідно зацентувати увагу на тому, що зміст діяльності працівника психологічної служби відносно осіб або групи осіб постійно змінюється. Це обумовлюється процесами трансформації цілей суспільства, зміною положень у законодавстві, пов'язаними з його

вдосконаленням, появою нових категорій клієнтів (наприклад внутрішньо переміщені особи), а також підвищенням вимог до ролі практичного психолога.

Освіта впродовж життя є інструментом, який дозволяє практичним психологам постійно оновлювати і вдосконалювати професійні знання, практичні уміння і навички для забезпечення адресних та ефективних професійних послуг. Практичні психологи повинні бути відповідальними за постійне вдосконалення своєї професійної майстерності, що, в свою чергу, служить для збереження цілісності та стандартів професії. Вимога про неперервну освіту має подвійні переваги – працівник психологічної служби зростає і розвивається особисто та професійно, водночас суспільство збагачується послугами, що надаються на більш якісному рівні.

Отже, на нашу думку, освіта практичного психолога впродовж життя є важливою умовою його успішної професійної діяльності. Безперервне навчання практичного психолога спрямоване на постійний саморозвиток та професійне самовдосконалення, необхідне для реалізації професійних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Алгоритми діяльності працівників психологічної служби : Т. 2 / авт. кол. за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2020. 106 с.
2. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n1109>
3. Кудрявцева С. П., Колос В. В. Міжнародна інформація : навч. посіб. / Київ : ВД «Слово», 2005. 400 с.
4. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник. Київ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2014. 108 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/7697/>
5. Наказ Міністерства освіти і науки України Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України від 22 травня 2018 № 509. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-psihologichnu-sluzhbu-u-sistemi-osviti-ukrayini>
6. Огієнко О. І. Андрагогічний підхід у неперервній освіті дорослих: метод. рекомендації. Київ; Суми : Сумський ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. 40 с.
7. Панок В. Г., Титаренко Т. М., Чепелева Н. В. Основи практичної психології : підручник. Київ : Либідь, 2003. 536 с.
8. Чепелева Н. В., Пов'якель Н. І. Теоретичне обґрунтування моделі особистості практичного психолога. *Психологія*: зб. наук. праць. 1998. Вип 3, С. 35-41.
9. Яценко Т. С. Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції: Підготовка психолога-практика : навчальний посібник. Київ : Вища шк., 2008. 342 с.